

VŠMU / LÍVIA MÉNDEZ MARÍN BALÁŽOVÁ: ESEJ O FYZICKEJ VYTRVALOSTI

Slovenská tanečnica a performerka Lívia Balážová dlhodobo pôsobila v zahraničí, ale počas posledných sezón bola umelecky aktívna aj na slovenskej scéne. V rámci choreografického projektu študentov Katedry tanečnej tvorby HTF tento rok vytvorila choreografiu *Esej o fyzickej vytrvalosti*. Choreografka si vybrala tému, ktorá možno na prvý pohľad nepôsobí ako spoločensko-politická. Skôr sa zamerala na výskum energie a jej prúdenie alebo odovzdávanie na základe prvého termodynamického zákona.

Každé teleso, aj telo, má svoju energiu, ktorá sa využíva nielen pri pohybe. Je to sila, ktorá nezaniká, iba sa presunie alebo sa prevtelí do iného objektu a vyvolá istú reakciu. Na zobrazenie tohto zákona využila choreografka v inscenácii širokospektrálnu vzorku obrazov. Dokonca by sme ich mohli označiť za ukážku fyzikálneho zákona v praxi. Tanečníci sú na začiatku v modrých a červených bundách, ktoré možno čítať ako základné označenie tepla a zimy, alebo negatívneho a pozitívneho napätia. Po čase si oblečú biele plášte, akoby sa z nich stali fyzici, ktorí sa divákovi snažia vysvetliť, v čom tkvie základ tohto zákona.

Za ukážkovú demonštráciu môžeme považovať prácu s kockou ľadu. Tanečnica šúcha kocku o dno nádoby, v ktorej sa ľad nachádza. Dochádza tak k treniu medzi ľadom a plochou, ale aj jej rukou. Ak je voda v tuhom skupenstve, znamená to, že jednotlivé molekuly sú statickejšie, ich vibrácie sú minimálne, avšak reagujú na odovzdané teplo ruky aj na energiu (prácu), ktorá vzniká následkom trenia. To spôsobí proces topenia, čo znamená, že jednotlivé molekuly vody sa začnú čoraz viac pohybovať. Tento proces sa v diele objavuje viackrát. Proces topenia tvorí základnú štruktúru choreografie a rozdeľuje ju na jednotlivé časti.

Tento zákon môžeme chápať aj ako reťazovú reakciu. Modro-červení tanečníci môžu predstavovať jednotlivé molekuly. Na jednej strane sú červení a na

druhej modrí. Ako prvý sa začal hýbať tanečník v červenom, ktorý smeroval k modrým, takýmto spôsobom došlo k reorganizácii východiskovej formácie. Zobrazili proces, v ktorom sa najteplejšia molekula približuje k najchladnejšej, aby vyrovnali teplotu reťazca a nastolili stav pokoja. Zároveň ďalším premiešaním sa stvárnilo niekoľko amorfných obrazov. Počas toho do seba mierne narážali, aby umožnili vznik ešte väčšieho tlaku a energie, ktorá je potrebná pre vytvorenie nových obrazov.

Samozrejme, nebolo dôležité zobrazíť len vytvorenie nových vzorcov, ale aj poukázať na ich postupný rozklad, keď sa teplota ochladzovala a dosahovala bod mrazu. Na podobnom princípe je založené aj objatie, ktoré bolo výrazným choreografickým prvkom. Je to stret dvoch tiel, ktoré sú rozličnej teploty, preto sa tepelná energia z prehriatejšieho tela presunie do toho chladnejšieho, čím sa teplota vyrovná. To znamená, že obe telá sa dostanú do stavu pokoja.

Skupinové choreografie striedali na javisku menšie paralelné akcie. Tie skúmali základné fyzikálne zákonitosti, ako zrýchlenie, gravitačná konštanta, váha, čas, odpor alebo tlak. Desaťčlenný súbor sa rozdelil na dvojice a trojice. Skúmanie odporu choreografka zobrazila pomocou kontaktnej improvizácie, ktorá sa zakladá na protiváhe a vzniku odporu medzi dvoma tanečníkmi. Zároveň sa jav odporu objavil aj v spojení so zrýchlením. Tanečník zo statickej polohy vybehol a zabrzdila ho iba tabuľa, ktorú držal ďalší tanečník. Potom si svoje pozície vymenili. Tabuľa pritom pripomínala notový zápis. Tanečníci na ňu písali, no zväčša to bolo nečitateľné. Je možné predpokladať, že okrem zapísaných nôt tam boli aj nejaké slová. Obraz však nebol stavaný na význame, ale na procese písania s kriedou – podobne ako topenie ľadu. Na základe veľkého tlaku necháva krieda stopu na tabuli, čím sa molekulárna štruktúra kriedy narúša a rozpadá. Noty sú zasa výsledkom vyvinutej práce, na základe ktorej vznikajú vibrácie, čoho výsledkom sú tóny. Okrem toho, že tabuľa slúžila na písanie, zároveň bola aj podstavcom, na ktorom stála jedna z tanečníc, zatiaľ čo ju držali ostatní. Išlo o zobrazenie rozloženia váhy tých, ktorí ju držia. Tá hore na podnose musela udržať rovnováhu, čo znamenalo, že sa musela spevniť a svaly dostať do stavu napätia.

Prvý termodynamický zákon a jeho vplyv na ľudské telo v inscenácii choreografka demonštrovala priamo na telách tanečníkov. Tým, že ľudský organizmus je stále v pohybe, neustále vzniká nová energia, ktorá sa môže prejaviť rôznymi formami. Nadmerná tvorba energie vedie k traseniu, vibráciám tela. Akonáhle dôjde k uvoľneniu, molekuly sa spomaľujú až znovu nedosiahnu pokojný stav. Choreografka využívala vo svojom výskume aj rotácie ako princíp rozpoľhovania statických tiel tanečníkov. Ich vnútorná statická energia sa premenila na kynetickú.

Ak sa na dielo pozrieme bez toho, aby sme brali na vedomie anotáciu a možné ciele choreografky, môžeme v ňom nájsť aj mnoho odkazov na spoločenskú situáciu, ako napríklad kult osobnosti, keď tanečníci vyzdvihujú jedného zo seba na podnose hore do vzduchu. Objímanie možno vnímať ako náznak náklonnosti a vyjadrenie sympatie. Pandémia ukázala, že aj obyčajné objatie sa môže stať vzácnym momentom, ktorý nie je samozrejmosťou. Preskupovanie tanečníkov sa dá čítať ako obsadzovanie územia, boje medzi jednotlivými skupinami, čo podporujú aj dvojfarebné kostýmy. Akoby išlo o dva kmene, ktoré vedú medzi sebou vojnu. Tento možný súboj podčiarkuje aj snaha prelomiť tabuľu ako stenu medzi nimi. Je to zdroj, ktorý umožňuje vyzdvihnúť aj gymnastické, až akrobatické schopnosti tanečníkov.

Tanečníci sa museli prispôbiť náhlým prechodom medzi sólami, duetami a skupinovými choreografiami. Napriek veľkej fyzickej námahe a náročnosti choreografie tanečníci dokážu udržať svoje celkové nasadenie. Aj kvalita pohybu je na vysokej úrovni. Dokážu balansovať medzi rôznymi tanečnými prvkami, z kontaktnej improvizácie plynule prechádzali do sóla, ktoré bolo založené na veľmi jemnom pohybe. Práve to je aj veľký prínos pre mladých tanečníkov. Pod vedením profesionálnej choreografky si prešli jeden celý skúšobný proces a zároveň dostali možnosť skúsiť mnohoraké formy v rámci jedného diela.